

K ü l ö n f é l é k.

Felhívás az erdőbirtokosokhoz. A földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszterium folyó évi 40.779. szám alatt a következő felhívást bocsátotta ki az erdőbirtokosokhoz:

Az erdőbirtokosok, kik az 1879. évi XXXI-ik törv.-cikk 165. §-ában megjelölt kopár- és futóhomokterületeken a jövő 1888. évben erdősiteni szándékoznak s e czélból az állam részéről csemetékben ingyen részesülni kívánnak, felhivatnak, hogy ebbeli, a rendelkezésre álló csemetemennyiség határáig s a jelentkezés sorrendje szerint teljesíthető kérelmeket annak megjelölésével, hogy mely község határában hány kat. hold nagyságú, mely talajnemhez tartozó területet, mely fajból álló és hány éves csemetékkel óhajtanak beültetni, s továbbá, hogy a csemeték mily czim alatt, mely vasuti állomásra, s a következő tavaszon avagy őszön küldendők-e, a folyamodó lakhelyének pontos megjelölése mellett, legkésőbb folyó évi december hó végeig ezen miniszteriumnál adják be; s azt, hogy a kérdéses területnek közgazdasági szempontból való beerdősítése szükséges, akár az illető közigazgatási erdészeti bizottság elnökének, akár a kir. erdőfelügyelőnek iratával igazolják.

A csemeték árát s azok csomagolási költségét, az országos erdei alap fedezi, míg azoknak gyorsárúk szerinti szállítási díját, melyre nézve a hazai vasutak mérséklést engedélyeztek, az átvétel alkalmával a jelentkezett erdőbirtokos viseli.

Figyelmeztetnek az illető erdőbirtokosok, hogy a kérvények benyújtására megszabott határidő megtartása, valamint a fennebb megjelölt adatok beszolgáltatása és az erdősités szükségességének igazolása, — úgy a kérelem lehető figyelembe-

vétele, mint a csemeték kellő időre való megküldése érdekében, elkerülhetlenül szükségesek.

A m. kir. erdőőri szakislákon a nyilvános vizsgálatok folyó évi szeptember havában fognak megtartatni, még pedig: Liptó-Ujváron szeptember hó 21., 22. és 23-án; Királyhalmán (posta és vasut Szabadka): 25., 26. és 27-én; (Vadászerdőn (posta és vasut Temesvár): 28., 29. és 30-ik napján.

Erről az erdőbirtokos közönség azon megjegyzéssel értesítettik, hogy ez alkalommal Királyhalmán 10 és Vadászerdőn 9 növedék végezi az erdőőri rendes tanfolyamot s vállalhat megfelelő erdészeti szolgálatot.

Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi

m. kir. ministerium.

(I.) Luczfenyő bujtvány. Hogy a lucznak földre lecsepült ágai gyökereket eresztenek, sokan állították már, de kevesen hitték.

A Királyhegyen (Gömörvármegye) folyó évi július hó 11-én délkeleti lejtőn, a csúcs alatt, az erdőtenyészet határán, a Grénecz (Hnyilecz) patak felső forrásánál több, földig ágas luczfenyő megvizsgálása után oly földre lecsepült ágat sikerült találni, a melyből valóságos gyökerek eredtek. Az egyik gyökér vezérgyökér alakjában erősen bemélyedt a földbe, míg a közvetlen felette álló oldal ágacska kis fává nőtt.

Feltűnő, hogy ezen fának indult ágacska most már vastagabb volt az anyaágnál, mi azt bizonyítja, hogy már önállóan táplálkozott s fává felnőtt volna. Az anyaágból még több más vékony gyökérszál is eredett és hatott be a földbe, (l. a mellékelt rajzot, melyet Szifft Gyula Coburg hercegi erdészsegéd vázlata után Kondor Vilmos m. kir. erdész készített.)

A most bemutatott ágon kívül, még egy más gyökeres ágacskát is sikerült találni. Mindkét ágdarab az Országos Erdészeti Egyesület gyűjteményében helyeztetett el, bizonyításgaul annak, hogy a luczfenyő csakugyan bujtható. Ugy

látszik azonban, hogy ezen tulajdonságát csakis a nedves és hűvös havasi klíma alatt képes érvényre juttatni.

A dió ferdeségei. I. A dió ferdeségeiről és különböző alakulásairól már az „Erdészeti Lapok“-nak 1883. és 1884. évfolyamaiban szóltunk. A dió növekedésének ferdeségei azonban ugyyszólván kifogyhatatlanok, s ha a külsőleg szabálytalan dió héját és a belsejébe zárt magvat pontosabb figyelemre méltatjuk, gyakran más és más, sokszor nagyon is érdekes eltérésekre bukkanunk.

Hogy a három héjból képződött dióban a mag is hármas szerkezetű, azaz háromszikű (tricotyledoneus), már említettük.

Azonban háromszikű dió két héjből keletkező dióban is látható. A külsőleg ferde dió héján, melyben ily háromszikű dió nyugszik, három forradáshelynek, a miről azt hihetnők, hogy három héjből támadt, semmi nyoma sincs. Csak két forradás jelöli, hogy a háromszikű diómag héja csak két levélből keletkezett.

A két héj közül az egyik körülbelül ötöd része a másikkal, s mint lándsás darab húzódott meg a sokkal jobban elszéledett másik héjnak két széle között.

A háromszikű dió két gerezdje (szik) a nagyobbik héjban nyugodott és fejlődött, a harmadik szik a kisebbik héj felé fordult, de hely szűkében ferdébb és kisebb maradt, mint a másik kettő. A három sziket a gerezdek közt emelkedő csúcs, a három oldalú pyramis alakjával, hamar elárulja.

A két szik a nagyobbik dióhéjban fejlődván, hihetőleg hatást gyakorolt a dióhéj tágas növekedésére, vagy legalább arányosan növekedtek. A harmapik szik, a satnyább héj mellett elferdülni kényszerült.

Nevezetesebb ennek a háromszikű diónak a belseje. A rendes dióhéj az alján négyrekeszű szokott lenni; a két héjből keletkező háromszikű dió belsejének alsó része hatrekeszű! A szikek gyarapodásával tehát a dióhéj belseje is módosult.

Hogy a dióhéj nem szaporodott, a rekeszei pedig, négy helyett, mégis hatos számban képződtek ki, ennek a magyarázata azért nem nagyon bajos, mert — mint tudjuk — a dióhéj eleinte csak egyrekeszű (egyfióku). A dióhéj rekeszfalai később, a termékenyülés után keletkeznek,¹⁾ s pedig, ha kettő a szik, a mag négy alsó karéjának megfelelően négyes számban, ha pedig három a szik, a hat karéjuak megfelelően hatos számban.

¹⁾ Luerssen „Medicinisch-pharmaceutische Botanik“, II. p. 504. — Eichler „Blüthendiagramme“, II. p. 39.

A hat rekesz kiképződésében még az az említésre méltó, hogy a hat rekesz középpontja nincs a dióhéj aljának a közepén, a hol például a diót késsel felnyitni szoktuk, hanem a hat rekesz, a középponttal együtt, a forradásra mintegy 6 mm-nyi távolságban feltolatott. A hat rekeszfal középpontbeli tengelye t. i. a kisebbik héj táján, a belső ferde növekedés és egyenetlen nyomás következtében, a tövétől kezdve mintegy 6 mm-nyire, ép szög alatt megtöretett, a forradás mentén a héjhoz nőtt, s a rekeszek a fenékről a héj alsó részére tolódtak.

II. Egy másik dió csak egy héjből támadt, a másik héjnak nyoma sincs. Az egész héjon csak egy köríves forradás van, mint a barackon s nem megy köröskörül mint a rendes dión. Ez a dió azonban ferde, a forradáshoz közelebb levő része hengerded, a másik oldal jobban kidomborodik. A mandola gyümölcsének képződésétől azért tér el, mert a forradásnak ellenkező oldala, a középér nem válik ki, továbbá azért is, mert a mandula két oldala egyenlő, az egy levélből keletkező dióé nem egyenlő, ferde.

A mag ferdesége olykép nyilatkozik, hogy a szikleveknek csak egy-egy oldala képződik ki, t. i. az, a mely a forradástól az ellenkező oldalon és a dióhéj tágasabb részében fejlődött.

III. Végre egy harmadik dió magja szintén ily fél-fél szikű, azaz a két szíknak csak az egy-egy oldala fejlődik ki egymás mellett. Ha e dió magját úgy fektetjük le, hogy az elsatnyult oldal érje a földet, akkor e ferde diómag pihenő galambhoz hasonlítható, mert a két fél és gödrös sziklevel a galamb szárnyát ábrázolja, a dió csúcsa pedig csőr módjára görbül és csúcsosan végződik.

Ennek a diónak is ferde a héja, sőt a csúcsa kissé hegyes és görbe. A dió héja különben két darabból volt, de

az egyik mintegy négyszer kisebb és kurtább s kihegyezett tojásdad lándsás. *Borbás Vincze.*

A Quercus Feketei Simk. tetőrügyeinek a makkcsészével való összeforradása. A herkulesfürdői Qu. Feketein, melyről a szives olvasó képet úgy formálhat magának, ha a muzsdalytölgyet (Qu. sessiliflora Salisb.) majdnem 8 cm hosszú gyümölcskocsánál, azaz a gyümölcsnyél apostasisával képzei (mert a hosszú gyümölcscsumán kívül a mocsártölgyhöz épen semmi hasonlatossága sincs), a rügyek kétféle nagyságúak. Az egyik hajtáson aprósak, tojásdadok, a másikon, melynek a csúcsa meg van sértve s itt kissé tuskó alakra van feldagadva, a sérülés alatt a tetőrügyek, alatta pedig a levél tövében nyugvó oldalrügyek két-három akkorák, mint ugyan annak az ágnak sérületlen hajtásán lévő rügyek.

A felsőbb makkcsészéhez rügy alakú képlet van növe. Ismeretes, hogy ha a növények és fák gyenge részei egymáshoz nagyon közel növekednek, egymással gyakran összeforradnak. Midőn az összeforradó részek egyneműek, azaz midőn szár szárral, levél levéllel, gyümölcs gyümölcscsel stb. forrad össze, ikerszervek támadnak, s az erdőben iker-törzset, a mezőkön kettes (dupla) levelet, a kertekben pedig ikergyümölcsöt gyakran láthatni. Az itt szóban forgó makkcsésze, meg a hozzáforradt rügyalak névszerint különmemű, de valóságban még sem nagyon eltérő egymástól. A rügyalak itt eredetileg termővirág akart lenni, de meddőn s a másik termővirághoz közel maradván, fiatal korában ehhez hozzáforradt. Eredetileg tehát itt is egynemű részek, a tölgy termővirágainak külső pikelyei forradtak össze, csak hogy fejlődés folytán a termővirágból alakult makkcsésze meg a meddőn maradt rügy eltérő alakban jelentkezett. A Qu. Feketei makkcsészéjén a hozzá nőtt rügy mint hosszas emelkedés látszik, tehát majdnem hosszas henger képében nőtt a makkcsészéhez, csak a rügyalak csúcsa

maradt szabadon. Mint figyelemre méltó jelenséget a dendrologia művelői- és barátainak becses figyelmébe ajánlom.

Borbás Vincze.

A Quercus Széchenyiana és rokonsága. Erről a tölgyről, melyet az „Erdészeti Lapok“-nak 1886. évfolyam 993. lapján röviden ismertettem s úgy mutattam be, mint a magyar tölgy, meg a molyhos tölgy fajvegyülékét vagy systematicai bélyegeinél fogva ezek közé eső középalakot, ugyanennek az erdészeti folyóiratnak következő évfolyamában, a 292. lapon a következőt olvassuk: „lehet azonban, hogy ez a Qu. Széchenyiana nem korcsfaj, hanem csak a Qu. lanuginosa-nak valamely feltűnő fajtája vagy fajváltozata. Én azért azt hiszem, hogy a Qu. lanuginosa, meg Qu. conferta korcsfaját még mindég keresnünk kell“.

Ez ellen az állítás ellen fel kell szólalnom, mert a Qu. Széchenyiana-t a természetben magam gyűjtöttem, odahaza való megvizsgálás útján pedig arról győződtem meg, hogy ez a tölgy systematicai bélyegeinél fogva a Qu. conferta, meg a Qu. lanuginosa közé esik. Ha egy tölgy ágai- és leveleinek tulajdonsága a Qu. lanuginosa-étól kevésbé tér el, makkcsészéje és makkja pedig a Qu. confertá-éval egyezik, az ilyen alakot, csupán az előbbi fajtájának tekinteni nem lehet, s megvagyok győződve, hogy növényemet mindenki a megnevezett két faj közé esőnek tekintené.

Én a Qu. conferta és Qu. lanuginosa hybridjeit már régebben ismerem, de hallgattam róla, mert eleinte (1877.) Szerbiából kaptam. E két tölgy közé, mint középalak, több eltérés esik, mert az egyiknek az ága, a másiknak a levele vagy a gyümölcse stb. huz jobban az egyik szülőhöz, vagy jobban különbözik a másik szülőétől, úgy hogy a vegetatív szervek száma és eltérései szerint mindég több, vagy

gyakran egész sereg középalakot állithatunk rendbe két különbözőbb faj között.

Igy 1. a Qu. Széchenyianá-n kívül a Qu. conferta meg a Qu. lanuginosa közé esik;

2. a Qu. Braunii m., már nagyobb és a Qu. confertá-éhoz jobban húzó levelekkel, melyeknek a visszája nagyon deres színű (glaucus), Szerbiából. Mintegy Qu. conferta $\times$ lanuginosa var. Tenorei;

3. a Qu. Herculis m., a visszáján zöldes levelekkel. Ez a Qu. conferta $\times$ Streimii-nek felel meg, s a Herculesfürdőnél nő;

4. a Qu. crysopoda m. (Qu. aurea $\times$ spectabilis) nem szíves vállu levelekkel. Levélnyele meg a középere sárga mint az arany, a többi ér sárgás. Levele közepén marad a szülőké között. Ménes.

Mind a három ága ritka szőrű, vagy végre majdnem kopasz, a makkcsésze pikkelyei pedig a Qu. conferta-éhoz hasonlóbbak.

A molyhos águ Qu. conferta $\times$ lanuginosák közé tartozik, végre a Qu. Széchenyianá-n kívül:

5. a Qu. moesiaca Borb. et Petr. Szerbiából, nagyobb és a Qu. confertá-éhoz hasonlóbb levelekkel; ellenben a Qu. Széchenyiana levele inkább a pelyhes tölgyéhez hasonló.

A Qu. Budayana Heuff. (non Haberle!) makkcsészéjének pikkelyei is húznak a Qu. confertá-éhoz, de még sem annyira, mint az előszámított öt tölgyé, azért a Qu. Budayaná-t a Conferták csoportjával kapcsolatba hozni nem lehet, míg az elősorolt öt Qu. conferta $\times$ lanuginosa származék, a makkcsészének pikkelyei, megnyultabb bibeszáruk s egyéb jellemőknél fogva határozottan a Qu. conferta csoportjának a tagja.

Borbás Vincze.

Az óriás futóka (*Procerus gigas*) Szerémségben. Az erdészetnek meg a kertészeknek ezt a jótevő futóbogarát, s hazánkban a futókák legnagyobbik faját, melyet a bogarászok az Al-Duna vidékén szoktak gyűjteni, tavál augusztus 22-én Bokor Róbert erdész urral a szerémségi Ujlak (Illok) tölgyeseiben is láttam, s az érdeklődők figyelmét rá felhivom. „Futrinka“ nevét nem tartom magyar elemektől származónak. Ilyen „rinka“ nevű szókkal leginkább ott kisebbítik vagy kevesbitik az értelmet, a hol a szláv nyelv az uralkodóbb, de magyarul is tudnak (láb-inka, Marinka stb.)

Borbás Vincze.

(Pr.) Az erdei fülesbagoly mint ragadozó. Hogy az erdeinkben, főleg fenyveseinkben gyakran előjövő erdei fülesbagoly (*Strix Otus* Cuv.), mely közönségesen a leghasznosabb ragadozó madarak közzé soroztatik, táplálékát nem mindég bogarakból, éjjeli lepkékből, egerekből veszi, de szívesen felhasznál minden kínálkozó alkalmat arra, hogy a nagyobb vadat, mint például a nyulat is elfogja, bizonyítja az az eset, a melyet az Oest. Forst-Zeitung ez idei legújabb számában olvasunk s a melyet röviden a következőkben közlünk.

Langenburgban, az ottani hercegi vadászszemélyzet vadászatról visszatérőben egy süldőnyulat vett észre, a mint panaszos lármájával a sűrűségbe menekülni igyekezett. Azon hitben, hogy a süldőt valami zsákmányt kereső róka üldözi, a vadászok azonnal a sűrűbe hatoltak, de meglepetésökre látniok kellett, hogy a kis nyulat nem a róka, hanem a füles bagoly üldözte és fogta el.

Hogy a füles bagoly csakugyan a nagyobb vadat is megtámadja, azt a következő eset is bizonyítja: Egy vadász az erdőben kora tavasszal szétmarczangolt nyulat talált az uton s azonnal észrevette, hogy az egy ragadozó madár által végeztetett ki, a nyulat tehát, — hogy megtudja miféle

ragadozó volt a] tettes — fogóvasba tette s másnap este, a kitett vasban, megfogva találta a majdnem 60 cm hosszú és 1 m-nyi szárnyterjedelemmel bíró erdei fülesbaglyot.

Az „Erdészeti Zsebnaptár“ 1888-ik évi folyama kikerült a sajtó alól, s néhány nap múlva, ha a könyvkötő is elkészül munkájával, megjelenik. Ára ugyanaz mint a megelőző években; egyesületi tagok részére 1 frt, mások részére 1 frt 50 kr. Megrendelhető postautalvánnyal, vagy utánvételes elküldéssel az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál. Miután a postai szállítás költségeit a megrendelő viseli, czélszerű, ha egy és ugyanazon helyen lakó szaktársaink a közösen szükségelt példányszámot együttesen rendelik meg.

Magyarosodunk. Kellner Gusztáv kir. erdőfelügyelő vezetécknevét „Kelen“-re, és Szkokán István m. kir. helyettes erdőmester vezetécknevét „Szántó“-ra változtatták. Éljenek!

F i g g e l m e z t e t é s .

Az Országos Erdészeti Egyesület folyó évi közgyűlése alkalmával a jelentkező tagok elszállásolása Kőrmöcz szabad királyi és főbányaváros vendégszerető polgárainak házánál a helyi bizottság által előre rendeztetni fog, úgy, hogy a megérkező tagok egyenesen kijelölt helyeikre vezettetnek. Hogy ezen alkalommal zavarok ne forduljanak elő, tisztelettel kérjük a közgyűlésen megjelenni szándékozó tagtársakat, hogy podgyászuk azon darabjaira, melyeket a bevonulás alkalmával maguk kézben nem vihetnek, nevüket jól olvasható írással felírni sziveskedjenek. Az ekként megjelölt podgyászdarabokat a vasuti állomáson a helyi bizottság kirendeltjei átveszik és kinek-kinek azonnal szállására viszik.

Az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatala.